

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1917 kl. 1/211 f. m

Utlåtande i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t om vidtagande av lagstiftningsåtgärder till förstärkt skydd gentemot för samhället farliga återfallsförbrytare.

Närvarande: herrar Lindhagen, Stärner, greve Spens, Petrén, Dahl*, Valerius Olsson*, Lars Olsson, Permansson, Fant, Schotte*, Pettersson i Bjälbo*, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Holmdahl*, Rehn* och Lindqvist i Kosta.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Motionen.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 82, hava herrar *Petrén* och *von Koch* anført:

»Vid sitt den 2 oktober 1915 i Stockholm hållna årsmöte beslöt Svenska kriminalistföreningen att till Konungen ingiva följande underdåniga hemställan:

I de flesta europeiska länders strafflagstiftning har under den senaste mansåldern införts en del nya straffrättsliga institut, såsom t. ex. villkorlig dom och villkorlig frigivning, vid vilka den ledande grundtanken varit, att samhällets behov av skydd mot förbrytelser bör vara avgörande i fråga om statens straffande verksamhet, och att därför staten bör avstå från det lagbestämda straffets utkrävande i de fall, då ett sådant utkrävande skulle ur denna synpunkt framstå såsom obehövt eller rent av skadligt för samhället. Nyss nämnda grundsats föranleder emellertid jämväl krav på ett allvarligare ingripande från statens sida än hittills varit möjligt i sådana fall, då hittillsvarande bestraffningsregler icke visat

sig utgöra ett tillräckligt skydd för samhället. Ett steg i denna riktning beteckna redan de numera i nästan alla civiliserade länder genomförda lagändringar, i kraft av vilka det blivit möjligt att i fråga om minderåriga förbrytare utbyta straff för den brottsliga gärningen mot en tvångsvis anordnad, mera ingående och ofta även till tidslängden betydligt mera omfattande uppfostringsbehandling från samhällets sida. Samma synpunkt gör sig emellertid med allt större styrka gällande även med hänsyn till samhällets skyddande mot de farliga, i brottet mognade förbrytarna. Att det hittills varande straffet i fråga om dessa element icke utgör en tillräcklig garanti för samhället framgår särskilt tydligt därav att, såsom samstämmiga undersökningar i skilda länder givit vid handen, procenttalet av dem som ånyo återfalla i brott och alltså sannolikheten för nya brotts förövande ökas i ett tämligen konstant tempo, i samma mån som de brottslige redan tidigare undergått bestraffningar från samhällets sida. Ofta föranleda hittillsvarande bestraffningsregler rent av därtill, att samhället måste vid strafftidens utgång frigiva förbrytare, om vilka vederbörande myndigheter redan på förhand med säkerhet kunna förvänta, att den återvunna friheten endast kommer att användas till förövande av nya grova brott mot samhället. Särskilt i vårt land har det, även från senare tider, icke saknats upprörande exempel på dylika resultat av den gällande strafflagstiftningen. Förstärkta skyddsåtgärder gent emot dylika farliga kriminella element äro därför av nöden. Till en del kan förvisso sådant ökat skydd vinnas därigenom att åt den psykiatriska sakkunskapen beredes ökat utrymme att uppdaga och omhändertaga de sinnessjuka personer, som otvivelaktigt äro tillfinnandes bland dessa farliga kriminella element. Men att likvisst ett betydande överskott av farliga brottsliga element kommer att kvarstå, som icke låter sig inordnas under några kända former av sinnessjukdom, medgives även allmänt från psykiatriskt håll. Uppenbart är även, att inom denna grupp av farliga återfallsförbrytare finnas vissa degenerativa element, i fråga om vilka ett sjukligt begär, särskilt begäret efter alkohol, orsakat gärningen, och att samhällsskyddet i dylika fall kan tänkas bliva tillräckligt tillgodosett genom särskilda åtgärder för det sjukliga begärets utrotande, om och i den mån detta verkligen visar sig möjligt. Att nu nämnda åtgärder skulle vara tillräckliga för samhällsskyddets tillgodoseende, kan emellertid icke antagas. Den uppfattning är ock numera allmänt härskande bland alla kulturfolk, att jämväl andra åtgärder till samhällets skyddande mot den farliga återfallskriminaliteten äro av nöden. Meningsskiljaktighet råder egentligen endast angående det sätt, varpå samhällsskyddet i detta avseende lämpligast skall tillgodoses.

I vissa länder har man sålunda sökt tillgodose ifrågavarande önskemål genom att i skärpande riktning utveckla gällande återfallsbestämmelser. Så är förhållandet i Frankrike, enligt lagen angående recidivister av 1885, samt i vissa Nordamerikanska unionsstater; dylika bestämmelser finnas även i de föreliggande tyska och danska strafflagsförslagen. I andra länder åter har man sökt vinna lösningen genom att anordna en internering av dylika farliga förbrytarelement för mer eller mindre obestämd tid, vilken internering antingen helt träder i straffets ställe eller ock verkställs efter det lagbestämda straffets undergående. Så har skett i Norge genom strafflagen av 1902, i England genom den så kallade Prevention of Crime Act av 1908, och i vissa av de engelska kolonierna genom särskild lagstiftning; samma ståndpunkt intaga de österrikiska och schweiziska strafflagsförslagen. Särskilt den engelska lagen i ämnet har redan kommit till betydande användning, i det att en särskild anstalt för ändamålet upprättats på ön Wight, i vilken antalet internerade redan i december 1913 uppgick till 137 personer. Ett förslag till införande här i landet av liknande anordningar har ock framställts i de förarbeten till en svensk strafflagsreform, som verkställts av professor Thyrén.

De betänkligheter med hänsyn till den medborgerliga rättssäkerheten, som sistnämnda system föranlett, har man sökt att övervinna dels genom den i alla dessa lagstiftningar allmänt uppställda förutsättningen, att juryns medverkan skall erfordras för att dessa skyddsåtgärder skola komma till användning, dels ock i vissa lagförslag genom föreskriften, att domstol skall definitivt yttra sig om interneringens behövlighet först efter utstående av det vanliga lagbestämda straffet. Slutligen har man ock föreslagit, att omprövning av frågan om interneringens fortfarande nödvändighet skall av vederbörlig myndighet företagas med regelbundna mellantider. I samma syfte kunde man ock tänka sig den anordningen genomförd, att själva interneringsbeslutet endast avsåge en viss kortare tid, med rätt för domstol att på framställning av vederbörande myndighet före interneringstidens utgång meddela nytt beslut i ärendet. Och även om juryinstitutionen eller däremot svarande processuella garantier för medborgarnas känsla av rättssäkerhet icke hos oss äro för handen, lär dock den medborgerliga rättssäkerheten även på annat sätt kunna tillräckligt betryggas, exempelvis genom att göra skyddsåtgärdernas tillgripande beroende av en samstämmig uppfattning i detta hänseende hos såväl dömande som straffverkställande myndigheter.

Huruvida den brottsliges internering skall hava karaktären av straff eller icke, samt huruvida den i förstnämnda fall skall verkställas i allmän straffanstalt eller särskild för ändamålet upprättad straffanstalt eller av-

delning av dylik, synes i viss mån vara en lämplighetsfråga, delvis beroende av straffanstalternas allmänna beskaffenhet och utrymmet därstädes. Dock synes i varje fall böra tillses, att ifrågavarande brottsliga element i straffanstalt icke sammanföras med andra straffarbetsfångar än sådana, som undergå återfallsstraff.

Den här omnämnda reformen synes kriminalistföreningen vara av sådan vikt, att med åtgärder till dess förverkligande i samhällets eget intresse icke längre bör anstå. Särskilt synes ett undanskjutande av densamma till den tidpunkt, då den hos oss planlagda allmänna strafflagsreformen i dess helhet kan vardas genomförd, icke vara tillrådligt. Detta så mycket mindre som såväl med hänsyn till det förberedande stadium, på vilket denna reform ännu hos oss befinner sig, som på grund av erfarenheten från andra europeiska länder, varest en allmän strafflagsreform för närvarande är å bane, sannolikt en mycket lång tid måste komma att förflyta, innan en ny strafflag hos oss blivit en verklighet. Å andra sidan underlättas snarast den allmänna strafflagsreformen därigenom att principdiskussionerna angående ett dylikt nytt straffrättsligt institut redan bragts till avslutning vid tidpunkten för den allmänna strafflagsreformens genomförande. I varje fall synes denna angelägenhet vara av minst lika stor vikt som de åtgärder för en ytterligare modernisering av instituten villkorlig dom och villkorlig frigivning, vilka det ansetts vara av vikt att upptaga till genomförande utan att avbida den allmänna strafflagsreformen. Och om än partiella ändringar inom strafflagstiftningen i allmänhet på goda skäl anses icke vara utan sina stora betänkligheter, synes dock ifrågavarande institut minst lika väl som sistnämnda institut lämpa sig för upptagande till särskild behandling i en från den allmänna strafflagen fristående lag, såsom ock flerstädes i andra länder skett.

På grund av vad sålunda anförts vågar den Svenska kriminalistföreningen härmed i underdånighet anhålla, det Eders Kungl. Maj:t tacktes taga i övervägande, huruvida icke utan avbidande av en förestående allmän svensk strafflagsreform åtgärder borde vidtagas för införande i svensk lagstiftning av sådana rättsregler, varigenom ett förstärkt skydd beredes samhället gent emot för detsamma farliga återfallsförbrytare'.

Sedan denna underdåniga skrivelse avgivits, hava upprepade gånger de mest upprörande förbrytelser, särskilt sedlighetsbrott, blivit begångna av återfallsförbrytare, som tydligt ådagalägga, huru behövt det är, att åtgärder av den i skrivelsen antydda riktningen snarast möjligt vidtagas. Härom torde också — såsom uttalanden i pressen rörande denna fråga utvisa — den allmänna opinionen i vårt land numera vara ganska ense. Undertecknade hava därför ansett det vara lämpligt, att denna fråga nu

bringas inför riksdagen, då en skrivelse i frågan från riksdagen otvivelaktigt skulle påskynda dess lösning.

På grund härav få undertecknade föreslå, att riksdagen ville besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t tacktes taga under överbägande, huruvida icke utan avbidande av en förestående allmän svensk strafflagsreform åtgärder borde vidtagas för införande i svensk lagstiftning av sådana rättsregler, varigenom ett förstärkt skydd beredes samhället gent emot för detsamma farliga återfallsförbrytare.»

*Utskottets
yttrande.*

Den svenska allmänna strafflagen har särskilda straffbestämmelser för återfall i brott endast då det är fråga om tjuvnadsbrott, varom avhandlas i strafflagens 20 kapitel, samt rån och försök därtill enligt samma lags 21 kapitel. En person, som andra gången eller oftare begår något av nu angivna brott, straffas på grund av särskilda stadganden i de nämnda kapitlen efter strängare straffskalor än dem, som tillämpas på en, som första gången begår dylikt brott. I den mån den svenska strafflagen sålunda har återfallsbestämmelser, innefatta dessa en skärpt reaktion från samhällets sida emot den, som gjort sig för andra gången eller oftare skyldig till den ifrågavarande gärningen.

Såsom i den av motionärerna återgivna framställningen från Svenska kriminalistföreningen omförmäles, hava jämväl en del utländska lagar bestämmelser av samma natur som de nyss nämnda, och hava dessa bestämmelser på den senare tiden utökats och kompletterats. Därjämte finnas i vissa utländska lagar stadganden, som giva samhället rätt icke allenast till den brottet efterföljande åtgärd, som ligger i ett straff mot förbrytaren, utan till preventiva åtgärder, som regel bestående i att samhället tager i förvar brottslingar, om vilka det kan med säkerhet förutses, att de ånyo komma att begå brott. Av dessa två olika slag av åtgärder, de efterföljande och de förebyggande, äro ju väl de senare de mest verksamma och de som lämna samhället det bästa skyddet. Emellertid ligger i sakens natur, att de giva samhället en makt över individen, vars handhavande kräver särskild omtanke och ansvarskänsla.

Såsom förut nämnts, äro den svenska strafflagens straffbestämmelser för återfall av särdeles begränsad natur; de avse endast en särskild kategori av brott och giva samhället endast möjlighet att efter brottets begående ingripa mot brottslingen. Emellertid har i det av professorn J. Thyren utarbetade utkastet till ny strafflag, varav den s. k. allmänna delen föreligger färdig, och i det av honom dessförinnan utgivna betänkandet om förslagets huvudgrunder frågan om särskilda åtgärder mot kroniska brotts-

lingar ägnats uppmärksamhet. Efter en i sistnämnda arbete intagen motivering har professor Thyren i lagutkastet upptagit ett särskilt kapitel »Om skyddsåtgärder», innefattande ifråga om kroniska brottslingar särskilda bestämmelser, som under vissa förutsättningar giva domstol rätt att, då en med långvarigt frihetsstraff förut straffad person å nyo dömes till visst straff, förordna, att den dömda skall i stället för att avtjäna straffet intagas i interneringsanstalt.

Den genom motionen upptagna frågan är sålunda redan föremål för behandling av den kommission, som tillsatts för vidare behandling av professor Thyrens utkast. Spörsmålet är då, huruvida frågans lösning är så angelägen, att därmed icke bör anstå, till dess hela det nya strafflagsförslaget föreligger i färdigt skick.

Utskottet biträder härutinnan motionärernas mening. Såsom motionärerna påpekat hava upprepade gånger på de senare åren inträffat fall, som riktat uppmärksamheten på behovet av särskilda åtgärder från samhällets sida till skydd mot den kategori av brottslingar, motionen avser. Dessa fall, städse innefattande förbrytelser av särdeles grov beskaffenhet, hava starkt bidragit till skapandet av en utbredd känsla av att särskilda åtgärder uti ifrågavarande avseende äro erforderliga. Denna allmänna känsla synes otvivelaktigt kräva tillgodoseende.

Det torde icke heller vålla någon olägenhet att ur det stora strafflagsarbetet utbryta och särskilt behandla nu förevarande fråga. Enligt vad inom utskottet upplysts har densamma redan varit föremål för övervägande av den förutnämnda strafflagskommissionen. Frågan har sålunda fortskridit till en punkt, som synes göra en fortsatt särskild behandling av densamma lämplig.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke utan avbidande av en förestående allmän svensk strafflagsreform åtgärder borde vidtagas för införande i svensk lagstiftning av sådana rättsregler, varigenom ett förstärkt skydd beredes samhället gent emot för detsamma farliga återfallsförbrytare.

Stockholm den 23 april 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.
